

*Tillbakablickar,
en artikelserie
sammanställd av
Calle Sahlquist*

Golfklubbarna före vår tid och klubbor på Arendalsbanan år 1900

De första golfklubbarna, som är noggrant beskrivna i text och bild, är från 1600-talets början och tillverkade av skotten William Mayne. Han var bågtilverkare till yrket och blev tillsatt som kunglig klubbtilverkare åt Jakob VI av Skottland.

Golfklubbarnas skaft före 1850 var i huvudsak tillverkade av ask, rönn eller hassel. Därefter importerades hickorystockar från USA till Europa som svarvades ned till lämpliga tjocklekar och blev dominerade vid klubbtilverkning. Det gjordes även försök med klubbkaft i bambu, lancewood och lemonwood. I mitten av 1930-talet upphörde i princip tillverkningen av träskaft. St Andrews Golf Company fortsatte dock sin tillverkning av hickoryskaft långt in på 1990-talet. Putters kan man dock fortfarande erhålla med träskaft. Stålskaften kom under 1920-talet, men tester hade gjorts redan kring sekelskiftet. År 1929 fick stålskaftet ett godkännande av Royal & Ancient. De första stålskaften var målade i bruna färger förmodligen för att bli träliknande. Något exklusivare var stålskaft för putters som inneslutits i backelit eller liknande material.

De första klubbhuvudena var alla i solitt trä och då ofta av ek, bok, äpple eller päron. Skottarna kallade sina snidade klubbor för Cleeks (hakar, krokar). Redan kring år 1700 hade trähuvudet fått den långa och smala huvudform som förklarar smeknamnet Spoon (sked). På den tiden kallades dock klubban ofta för Long-nosed, den långnästa.

I Holland lånande man idéer

Typical hickory set

Brassie	13-15°	220 yards
Mid Iron	25°	175 yards
Mashie	35°	150 yards
Mashie Niblick	45°	125 yards
Niblick	50-55°	100 yards
Putter		

från spelet "chole" och fick fram en klubba med ett huvud av bly eller smidesjärn. Metallklubban med träskaft var utmärkt att slå skinnbollar med, men även utmärkt till den billiga träbollen.

I Skottland utvecklade man sina befintliga träklubbor. När guttaperkabollen kom under 1800-talets andra hälft, fordrade klubbhuvudet ett solidare träslag än vad som hittills använts. Träslaget persimmon visade sig vara lämpligt för att klara de nya påfrestningarna. Man förstärkte även slagsidan med elfenben eller plast.

Klubbarna hade namn av vilka tre fortfarande används i våra dagar, Driver, Spoon och Putter.

De först nummerade klubbarna kom kring 1925, men först i början av 30-talet blev det mera allmänt. Ett komplett golfset nummerades 1-8 för järnklubbarna och puttern gavs ofta nr 9. Träklubbarna var: 1. Driver, 2. Brassie, 3. Spoon, 4. Lill-spoon. Under de närmaste åren kom fler modeller av järnklubbor varför antalet klubbor tillättna under tävling begränsades i USA den 1 januari 1938 till 14 enligt beslut av USGA.

I GGK:s arkiv finns Viktor Setterbergs * beskrivning av golfklubbarna kring sekelskiftet 1900 och vilka klubbor som användes på Arendalsbanan. Artikelförfattaren har dock gjort

vissa kommentarer och moderniserat texten.

"Vid spel på Arendals golfbana (1894-1901) finns användning för 8 klubbor: Wood Driver, Brassie Spoon, Driving Mashie, Cleek, Medium Iron, Approaching Mashie, Niblick och Putter. En nybörjare behöver dock endast 4 klubbor: Cleek, Niblick, Putter och Medium Mashie. Priset för en klubba är omkring 5 kronor, för en boll omkring 1 krona."

Träklubbor

Wood Driver, (Driving cleek) användes från utslagsplatser för att slå ut bollen så långt som möjligt, samt från goda lägen på fairways. Slagsidan var nästan lodrät med sina 5 graders loft mot dagen 9-11 grader. Ett medelbra slag var 150 m. (Detta var beräknad längd med massiv guttaperkaboll; den gummifyllda guttaperkabollen beräknades gå ca 20 m längre med järnklubba och ca 15 m längre med träklubba)

Brassie (Niblick) användes vid långa slag med högre, men kortare bollbana än en Driver. Den hade också något kortare och styvare skaft, samt kortare och tjockare klubbhuvud. Ca 15 graders loft och som en förstärkning var klubban försedd med en mässingsplåt på undersidan, därav namnet Brassie. (brass = mässing) Medelbra slag 135 m. Brassie Spoon, hade smalt och tunt klubbhuvud med ett loft av 20 grader och användes vid mindre fördjupningar där en Brassie Niblick var för tjock och bred för en bra träff.

Järnklubbor

Cleek, användes vid längre slag från mindre goda lägen, vid s.k. halva slag till green, samt vid puttning från dåliga lägen (betänk att greenerna inte var av samma kvalitet som nu, över hundra år senare). Längsta järnklubban med ett loft av ca 20 grader. Medelbra slag 125 m.

Driving Iron, en lätt klubba med högre loft än Cleek, 22 grader, som huvudsakligen brukades vid slag fram till green, då en Cleek skulle föra bollen för långt och en Medium Iron för kort. Medelbra slag 115 m.

Driving Mashie, användes vid mycket dåliga lägen och för längre slag rätt in i vinden. Klubbhuvudet och skaftet var båda något kortare än en Cleek och med ett loft av 22 grader. Medelbra slag 115 m.

Medium Iron, användes att spela bollen fram till green och där en Cleek skulle föra densamma för långt. Kortare och styvare

Niblick, rake iron och water club.

skaft än en Cleek och med 24 graders loft. Medelbra slag 105 m.

Lofting Mashie, för kortare inspel fram till green. Liknande Medium Iron, men hade kortare klubbhuvud och ett loft av 32 grader. Ett s.k. fullt slag spelades i allmänhet inte med denna klubba. Medelbra slag 90 m.

Iron Niblick, användes vid mycket dåliga lägen i t.ex. bunker eller vattenhinder. Den var den starkaste järnklubban med det tjockaste skaftet och med ett avrundat klubbhuvud. Loft 42 grader.

Putters Iron Putter, som användes på green, var den klubba

som hade det kortaste och styvaste skaftet. Klubbhuvudet något kortare än en Cleek och med ett loft av 5 grader.

Putting Cleek skiljde sig från ovanstående putter genom att den hade 10 graders loft. Med den tidens greener kunde det vara bra att bollen lyfte från marken och samtidigt få en bakåtroterad. Detta ansågs få till följd en säkrare bana mot hål. Putting Cleek, hade bakåtböjt skaft så att klubbans slagsida blev synlig för spelaren vid tillslaget och ansågs ge en större säkerhet.

Bagar

Viktor Setterberg använde ofta ordet säck när han beskrev det man bar klubborna i. Det lär ha varit så att man i golfens barn-dom helt enkelt svepte in klubborna i ett tyg som sedan bars under armen av caddien. Vad vi i dagar kallar bag kom först under 1800-talets andra hälft och var tillverkad i canvas.

* Viktor Hugo Setterberg, 1859 – 1946, har gått till historien som den svenske golfens fader. Han var en av initiativtagarna till bildandet av Golfavdelningen år 1902, som senare blev Göteborgs Golf Klubb (1909) och Svenska Golf förbundet år 1904. Han är även den som skapat mycket av det material vi idag finner i GGK:s arkiv.

Calle Sahlquist

Källor: GGK:s arkiv, Leif Enarsson, David Feldthusen

Annons